

Przestępstwo znęcania się

Autor: adw. Kamilla Kasprzak

Ustawowe określenie "znęca się" oznacza działanie albo zaniechanie polegające na umyślnym zadawaniu bólu fizycznego lub dotkliwych cierpień moralnych, powtarzającym się albo jednorazowym, lecz intensywnym i rozciągniętym w czasie (Zob. Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu – II Wydział Karny z 2012-03-08, II AKa 388/11, Opubl: Krakowskie Zeszyty Sądowe rok 2012, Nr 6, poz. 41).

Przestępstwo znęcania się może wystąpić tylko w stosunku do:

- 1/ osoby najbliższej,
- 2/ osoby pozostającej w stałym lub przemijającym stosunku zależności,
- 3/ osoby małoletniej,
- 4/ osoby nieporadnej ze względu na stan fizyczny bądź psychiczny.

Stosunek zależności od sprawcy zachodzi wówczas, gdy pokrzywdzony nie jest zdolny z własnej woli przeciwstawić się znęcaniu i znosi je z obawy przed pogorszeniem swoich dotychczasowych warunków życiowych (np. utratą pracy, środków utrzymania, mieszkania, rozłąką lub zerwaniem współżycia ze sprawcą). Stosunek tego rodzaju może istnieć z mocy prawa (np. w razie ustanowienia opieki lub umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej) albo na podstawie umowy (np. między pracodawcą a pracownikiem, najemcą lokalu a wynajmującym itp.). Może także wynikać z sytuacji faktycznej, stwarzającej dla sprawcy sposobność znęcania się przy wykorzystaniu nad ofiarą przewagi, jaką mu daje łącząca ich więź materialna, osobista lub uczuciowa. Taka sytuacja może w szczególności zachodzić w związku opartym na wspólnym pożyciu, funkcjonującym na tych samych zasadach jak formalnie założona rodzina, a także – co istotne z punktu widzenia niniejszej sprawy – fakt wspólnego zamieszkania i wykonywania władzy rodzicielskiej nad wspólnymi dziećmi przez rozwiedzionych małżonków (Zob. Postanowienie Sądu Najwyższego – Izba Karna z 2016-02-23, III KK 262/15, Opubl: Prokuratura i Prawo rok 2016, Nr 5, poz. 6).

Z przestępstwem znęcania się mamy do czynienia tylko wówczas, gdy niestosowne zachowania się powtarzają, czyli w przypadku jednorazowego zdarzenia oprawcy nie zostanie postawiony zarzut znęcania się, a co najwyżej należy rozważyć możliwość postawienia zarzutu uszkodzenia ciała, groźby karalnej. Możliwe jest również skierowanie do Sądu prywatnego aktu oskarżenia w związku z naruszeniem nietykalności cielesnej bądź zniewagą.

Przestępstwo znęcania się zostało w kodeksie skonstruowane jako zachowanie z reguły wielodziałaniowe. Pojęcie znęcania się, w podstawowej postaci, ze swej istoty zakłada powtarzanie przez sprawcę w pewnym przedziale czasu zachowań skierowanych wobec pokrzywdzonego. Zatem, poza szczególnymi przypadkami, dopiero pewna suma tych zachowań decyduje o wyczerpaniu znamion przestępstwa z art. 207 § 1 KK (Zob. Postanowienie Sądu Najwyższego – Izba Karna z 2003-12-11, IV KK 49/03, Opubl: Prokuratura i Prawo rok 2004, Nr 6, poz. 1, str. 7).

Problematyczne w orzecznictwie są takie sytuacje, w których małżonkowie naprzemiennie wykazują niewłaściwe wobec siebie zachowania. W takiej przypadkach ciężko jest również mówić o przestępstwie znęcania się.

Nie jest możliwe wzajemne znęcanie się małżonków. Ich zachowanie może natomiast wyczerpywać jednostkowo znamiona przestępstw znieważania bądź naruszania nietykalności fizycznej (Zob. Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Wojskowa z 2005-09-13, WA 24/05, Opubl: Legalis).

Pojęcie znęcania się w podstawowej postaci, ze swej istoty zakłada powtarzanie przez sprawcę w pewnym przedziale czasu zachowań skierowanych wobec pokrzywdzonego. Dopiero pewna suma tych zachowań decyduje o wyczerpaniu znamion przestępstwa z art. 207 § 1 KK. Czyn kwalifikowany z art. 207 § 1 KK jest przestępstwem umyślnym i może być dokonany tylko z zamiarem bezpośrednim. Nie jest zatem możliwe wzajemne znęcanie się małżonków. Natomiast

zachowanie się ich może wyczerpywać jednostkowo znamiona przestępstw znieważania bądź naruszania nietykalności fizycznej (Zob. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku – II Wydział Karny z 2014-08-27, II AKa 236/14, Opubl: www.orzeczenia.ms.gov.pl).